

- STAATSLIEDEN - UIT DEN WERELDOORLOG.

VON BETHMANN HOLLWEG.

Ja.... wanneer zal dat gebeuren?
Dat n.l. sir Edward Grey en Von Bethmann Hollweg, naar de woorden des laatsten, aan één tafel zitten zullen om de vredesvoorwaarden te bespreken, zij 't niet in eigen persoon, dan toch door hun gelastigden?

Het lijkt er niet veel op, al vermeerderen de symptomen, die er op wijzen, dat men aan alle kanten den oorlog moet worden en vrede noodig heeft, zal ten slotte niet de gansche natie onder het bloedverlies en den schuldenlast bezwijken!

Want de oorlogsgevolgen worden met den dag gruwzamer.

Als men leest, hoe b.v. uit een Fransch boerendorp van 400 zielen vijf-en-dertig mannen zijn gedood, d. i. het grootste deel van de weerbare mannelijke bevolking, dan vraagt men zich toch af, wat het einde zal zijn. Nú reeds zijn er velden en hoeven, die de eigenaars niet verhuurd kunnen krijgen, — *zelfs zonder pacht niet!* 't Eenige, wat ze vragen is, dat het land onderhouden worde en dat de pachter de belasting betale.... en nóg doet zich geen gegadigde op: er zijn geen mannen meer!

En als men dan leest, dat een stad als Berlijn 400.000 inwoners minder telt dan vóór den oorlog, omdat er zoo velen naar 't front zijn, omdat anderen 't in de dure stad niet houden kunnen en omdat vele verwanten van gesneuvelden stil uittoegen, om ergens op 't land hun brood te verdienen, dan vraagt men wéér, wanneer Europa dan toch eindelijk door den moordroes heen komen zal.

Von Bethmann Hollweg, de Deutsche Rijkskanselier, heeft het éérs over de mogelijkheid van vrede in den Rijksdag gesproken, en dat is zijn eer.

Hij stelde geen aannemelijke voorwaarden. Maar hij zou ook ongetwijfeld een staatsman van den kouden grond geweest zijn, als hij direct den laagsten prijs had genoemd en voor zijn land niet de gelegenheid had opengehouden, om zich wat te laten afdingen.

Neem welke vredesonderhandelingen gij wilt: die van Munster, van Breda, van Rijswijk, of welke ook, en van weerszijden begón men met voorwaarden te noemen, waarover de tegenpartij de handen van ergernis in de lucht hief, dat men na zúlke oorlogsresultaten met zúlke voorwaarden durfde komen. Maar telkens werd ook bewezen, dat 't allermoeilijkste is, om de partijen aan één tafel te krijgen, — zijn ze eenmaal zóó ver, dan komen ze in den regel wel dichter bij elkaar en worden ze 't wel eens.

De „centralen" en de „entente" zitten nog niet aan één tafel. 't Lijkt er nog vrij ver af. 't Is nog een wederzijdsch tasten en probeeren, peilen en wegen, een hopen ook, dat door een of ander schitterend resultaat op 't oorlogsveld de positie van de *eigen* groep aanmerkelijk worde gesterkt.

Maar reeds dat peilen en tasten is een schrede vooruit. 't Is de erkenning, dat dan toch de oorlogstoestand niet maar voortduren kan, en met *die* erkenning is de rijkskanselier voorgegaan. Een nieuw bewijs, dat deze man den oorlog niet wil. —

Von Bethmann Hollweg, die in November den 60-jarigen

leeftijd bereikte, heeft reeds zeven jaar lang het moeilijk ambt van rijkskanselier bekleed en al dien tijd het volle vertrouwen des keizers gehad, van wien het bekend is, dat hij zoowel over de binnenlandsche zaken als over de buitenlandsche betrekkingen niet alleen in formeelen zin, maar ook *werkelijk* het eindzeggenschap hebben wil.... wat de taak van den kanselier niet gemakkelijker doet zijn.

Daar komt bij, dat de kanselier van het Deutsche Rijk tevens minister-president in Pruisen is en als zoodanig aan het hoofd staat van 't geheele burgerlijk bewind in dezen grootste der Rijks-staten.

Denk u dat alles eens in....

Hij moet den keizer, de bondsvorsten, den Rijksdag en het Pruisische parlement te vriend houden en bevredigen... 't is vooraf wel te voorspellen, dat hij in den loop der jaren óf in 't een óf in 't andere te kort schieten moet.

Von Bülow hield het tien jaren uit, en mag er al eenige verkoeling geweest zijn tusschen hem en zijn keizerlijken meester, deze waardeert nog steeds ten hoogste zijn trouw en zijn bekwaamheden.

Men heeft allerlei onderstellingen opgeworpen....

Als in 1914 Von Bülow, de slimme diplomaat, nog aan 't hoofd der zaken had gestaan.... zóó 't zoo ver gekomen en zóó gelopen zijn?

Von Bethmann Hollweg is in de eerste plaats een kundig *ambtenaar*. Zijn gansche loopbaan heeft bestaan in 't klimmen van trap tot trap op den ladder der binnenlandsche ambtenaren-hiërarchie: In 1886 „landraad," in 1896 „Opper-President," in 1899 „Regeerings-President," eerst in Bromberg, doch al spoedig vlak bij de centrale regeering in Brandenburg. In 1905 werd hij Minister van Binnenlandsche Zaken. In 1907 staatssecretaris en vice-president van het Staatsministerie. En zoo was hij dan, toen hij optrad als Rijkskanselier en Pruisisch minister-president, in 't binnenlandsch bestuur doorkneed en had dit geen geheimen voor hem. Maar.... hij stond tegenover de Buitenlandsche Zaken min of meer als een homo novus.

Laat ik er bijvoegen, dat hij desniettemin géén slecht figuur heeft gemaakt.

Er hebben in critieker tijden wel ónvaster handen 't roer van Staat gehouden!

Edoch, — dat is niet genoeg in een tijd van wereld-crisis.

En de groote vraag, die de historieschrijver der toekomst eerst na zorgvuldige overweging schroomvallig zal durven beantwoorden, is deze of Von Bethmann Hollweg tegen de titanische krachten, die in Juli '14 waren ontbonden, is opgewassen geweest, óf dat de gebeurtenissen hem hebben overmocht.

Eén fout wordt hem nú reeds toegerekend.

Dat hij n.l. ten onrechte en zonder grond zijn politiek bouwde op de onderstelling, dat Engeland in een Europeeschen oorlog onzijdig blijven zou.

Doch ook hiérovcr is tháns nog geen oordeel te vellen.

Dit echter moet te allen tijde van hem gezegd worden, dat hij in de benardste tijden, die het nieuwe Deutsche Rijk sinds het gegrondvest werd, heeft gekend, zijn vaderland trouw en met groote toewijding heeft gediend.

En *dit* zal zijn eere zijn, dat hij in 1914 drie dagen de mobilisatie uitstelde, in de hoop Engeland van den oorlog af te houden en aldus den oorlog te voorkomen, en dat hij thans de eerste is geweest, die terwijl Duitschland en de „centralen" in militair opzicht alom de overhand hadden, zonder aanmatiging of bluff het woord *vrede* op de lippen heeft genomen.

P. Br.

